

Er bestaat een onvergetelijk mooi klekje van hem, samen met zijn moeder. Hij, een reus van een vent met een enorme baard, heeft zijn arm om haar heen geslagen, klein, oud, fragiel moedertje. Zo staan ze met hun tweeën voor hun eenvoudige huisje, tegen welks gevel zich de grillige tronk en takken van een zuidelijke boom kronkelen. En men ziet het dadelijk: die reus is een kind, een eeuwig kind dat zijn leven lang het kindschap heeft vastgehouden en be waard in zijn dichterschap.

Honderd jaar geleden werd Francis Jammes geboren te Tournay in de Pyreneeën. De familie stamde vanouds uit de Pyreneeën. Zijn grootvader was naar het Franse eiland in West-Indië Guadeloupe vertrokken om daar een dokterspraktijk uit oefenen. Hij had een moeilijk en gekweld leven, werd tenslotte grüneerd door een grote aardbeving en stierf kort daarna op het eiland. Zijn zoon, de vader van Francis, was geboren op Guadeloupe, maar werd al op jonge leeftijd voor zijn opvoeding naar Orthez in de Pyreneeën gestuurd om daar door een paar tantes te worden opgevoed. Hij werd ambtenaar bij de belastingen, overleed te Bordeaux en vond zijn laatste rustplaats te Orthez. Daar ook vestigde na zijn dood zich zijn weduwe met haar kind en Francis is er nooit weer weggegaan. Voor hem niet de literaire bedrijvigheid van Parijs, hij had genoeg aan het kleine Orthez temidden van het schone landschap der Pyreneeën dat in zijn gedichten en proza in de onsterfelijke glans van een nimmer eindigende zomer staat te stralen.

Maar eerst kwamen de lange, grijze uren op een stoffig en slaperig notariskantoor in de provincie, waar hij een baantje als jongste klerk had. Uit die tijd stammen zijn vroegste gedichten, die hij in kleine bundeltjes verenigde, met op het titelblad enkel het woord „Vers”, en zonder de naam van de dichter te noemen. De criticus van de *Mercur* de France verbaasde zich over de kwaliteit en de geheel eigen toon van de gedichten, was gepuzzeld over de anonimiteit ervan, en merkte op dat de paar woorden, die de dichter voorin het exemplaar had geschreven, het handschrift van een onhandig scholier verrieden.

Francis Jammes

Tegen het eind van de vorige eeuw liep de invloed van Baudelaire en Mallarmé tijdelijk zeer terug. De zgn. naturalisten distantieerden zich van de overbewuste instelling van deze grote dichters en hun cerebrale wereld, en richtten hun aandacht op de schoonheid van de aarde, van het dagelijks bestaan, en het gewone leven. Voorlopig hadden de „kunstmatige paradijzen” afgedaan en was de weg vrij naar andere paradijzen, die nu opdoken in de poëzie. André Gide's „*Nourritures terrestres*” van 1897 is een boek dat van deze nieuwe oriëntatie de neerslag is. Maar Gide's aardse spijzen zouden pas na de eerste oorlog door de jeugd, die uit de loopgraven was teruggekeerd, genoten worden, terwijl de roem van Jammes, die een veel eenvoudiger en gemakkelijker dichter is, snel gevestigd was. In de natuur, op de velden en weiden en langs de zachtgloeiende berghellingen rondom zijn dorpie, in de kamer met haar oude boerenmeubelen, in de schuren en op de dorsvloeren, vond hij alles wat hij voor zijn poëzie nodig had. Zelfs zag hij zijn bekering tot het katholicisme, in 1905 onder invloed van Claudel, als een caesuur in zijn werk. Maar dat is overdreven, zijn inspiratie bleef onveranderlijk dezelfde; de overgang van een door Rousseau gekleurde natuurbewebing naar de franciscaanse van de „Fioretti” voltrok zich zonder een breuk in zijn visie, het christelijke werd op milde wijze geabsorbeerd in zijn beleven van de schepping. Reeds in het voorwoord van zijn bundel „*De l'Angelus de l'aube à l'Angelus du soir*”, van 1898, had hij geschreven: „Mijn God, gij hebt mij onder de mensen geroepen. Hier ben ik. Ik lijd en ik heb lief. Ik heb gesproken met de stem, die gij mij gegeven hebt... Ik ga waarheen gij wilt, wanneer gij wilt.” En als hij na zijn bekering over de lijdende Christus schrijft, dan speelt ook dat zich af in een heerlijk landschap vol bloemen en vruchten, niet anders dan dit in zijn beschrijving van de glorieuze levensdag van een haas het geval is in zijn kostelijke „*Roman du lièvre*.”

De wonderen liggen vlak onder de hand en het is de taak van de dichter ze bewust te maken in hun stille aanwezigheid. Zo schrijft hij een gedicht op de eetkamer waar hij dagelijks zit: er is daar een kast, die de stemmen van zijn tantes, van zijn grootvader

en vader heeft vernomen en ze trouw bewaart, je kunt met hem praten daarover, er hangt een kookboeksklokje, er staat een oud buffet dat zijn geur heeft ontvangen van de was, waarmee het geboend werd, van het brood en de vruchten, het vlees en de rijpe peren, die er op gestaan hebben, veel mensen hebben hier getoefd, en hij moest een glimlachen als er iemand binnenkomt, die denkt dat hij hem daar alleen ziet zitten, en zegt: — comment allez-vous, monsieur Jammes? — Er is veel zachte humor in zijn rustieke piëteit, en hij wordt nooit moede te vertellen in zijn verzen wat Francis Jammes zoal aan dagelijkske wonderen beleeft in zijn huisje en op zijn wandelingen door de velden.

Eén van zijn mooiste en ook beroemdste gedichten — uit de bundel „*Le deuil des primevères*” van 1901 — is zijn „*Prière pour aller au paradis avec les âmes*”, want zo wenst hij zich dat, als dag en uur om tot God te moeten gaan, voor hem zullen zijn aangebroken: hij bidt om samen met de ezels naar het paradijs te mogen gaan. Dan zal hij zijn stok nemen en zich oppaken naar de grote weg, en zal zeggen tegen de ezeltjes, zijn vrienden: „Je suis Francis Jammes et je vais au Paradis...” En zo wil hij voor God verschijnen: temidden van die dieren, waar hij zoveel van houdt, omdat ze zo zachtmoedig hun hoofden laten hangen en hun hoeven zo stil neerzetten dat God zelf wel meelij met ze moet krijgen. Midden tussen duizenden van oren, lange oren, zal hij wandelen dan, de oren van al die ezels, en hij somt op welke lasten ze allemaal te dragen hebben gehad in de wereld, waarvan sommige nog de verwoondingen en het zweet aan zich hebben: „*Mon Dieu, faites qu'avec ces âmes je Vous vienne.*”

Er bestaat een prachtig gedicht van de jong gestorven dichter Charles Guérin, getiteld „*A Francis Jammes*”, waarin men de kluisenaar van Orthez ten voeten uit in kan aantreffen: „*O Jammes, ta maison ressemble à ton visage.*” Léautaud nam het op in zijn bloemlezing „*Poètes d'aujourd'hui*” en heeft het op diep ontroerende wijze in zijn ouderdom voorgelezen voor de luisteraars naar zijn conferenties met Mallet voor de Franse radio.

In 1938 is Jammes gestorven. Hij had zijn roem overleefd, was doodarm en kreeg van de Académie gelukkig een geldprijs, die hem in staat stelde zich met jatsoen bij zijn ezels te voegen. Maar enkele van zijn gedichten zullen altijd in de bloemlezingen blijven staan, onvergankelijk van toon als ze zijn.